№ 25 (צווייטער יאָרגאַנג) פרייז 10 גראַשן

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
BIALER WOCHENBLAT

ביאַלער וואָכנבלאַט

אָרגאַן פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין ביאַלע-פּאָדלאַשקאַ.

אַבאָנאַמענטס-פּרייז:

מאָנאַטלעך	40 גראָשן
פערטל-יערלעך	1.20 זל.

אין אויסלאַנד:

פערטל-יערלעך	1 דאָלאַר

אַנאָנסן-פּרייז:

פאַר אַ פּעטיט-שורה אין טעקסט .	40 גראָשן
" " " פאָרן טעקסט .	20 "
" " " נאָכן טעקסט .	15 "

פאַרן אינהאַלט פון די אַנאָנסן איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטלעך.

נישט-אָנגענומענע מאַנוסקריפּטן ווערן נישט צוריקגעשיקט.

אַדרעס פון רעדאַקציע:
Redakcja „Bialer Wochenblat",
Biała-Podlaska, ul. Pierackiego 15.

Biała-Podlaska, dnia 28 czerwca 1935 r.

ביאַלע-פּאָדל., פרייטאָג פ' שלח, תרצ"ה, 28 יוני.

ציוניסטן! הײַנט דער לעצטער טאָג אויסצוקויפן דעם שקל!

הילפס-רינג

צו פאַרפעסטיקן און פאַרזיכערן די עקזיסטענץ פון „ביאַלער וואָכנבלאַט".

1) ה' ד"ר יואל זילבערבערג ענטפערט מיט 15 זל. און באַגריסט האַרציק די באַנייאונג פון „ביאַלער וואָכנבלאַט".

2) דאָזאָר אלי[illegible]זר צעלניקער ענטפערט דעם ח' ריבאַק מיט 2 זל. און רופט אַרויס די ה'ה רפאל לעדערמאַן, י. מ. גייבלום (וואַרשע), שמואל עקערמאַן (בריטען), הערשל ליבמאַן (ניו-יאָרק), שמואל שווערן (ביאַלע).

3) ה' שמואל אָרלאַנסקי ענטפערט ח' ז. יאַקיבאָווסקי מיט 2 זל. און רופט אַרויס אַלע ציוג. פריינט און סימפּאַטיקער צו שפּענדן אויפן זעלבן צוועק.

4) ה' לייזער ליפּיעץ ענטפערט דעם ח' חיים מיאָדעק מיט 10 זל. און רופט אַרויס די ה"ה: דעם שוואָגער ד"ר מעד. ל. גאָלדשטיין (פילאַדעלפיע), משה ליפּיעץ (א"י), י ליפּיעץ (ניו-יאָרק), י. י. מוראַוויעץ, ליבערגעלד, לייבל בלאַנקלעדער, משה פינקלשטיין, בעריש ווייסמאַן, יהל וואַרעם (ביאַלע), זלמן פרידמאַן, שלום פרידמאַן (בריסק).

באַריכטיקונג: אין דעם ערשטן אויסווייז פון „הילפס-רינג" דאַרף זיין באַנק אודזשאַלאָווי שפּענדעט 5 זל. און נישט ווי ס'איז על-פּי טעות געדרוקט, אַז ה' יצחק אַגרעס זאָל האָבן געשפּענדעט דעם סכום.

קוויטירונג

מיר קוויטירן מיט דאַנק דעם דערהאַלטענעם סכום פון ה' מ. בלאַכמאַן לטובת אונזער צייטונג.

א גרויס, ליכטיק, זוניק

צימער

אין שענסטן געגנט פון שטאָט צו פאַרדינגען פאַר אַ פּאַרפאָלין אָדער קאַוואַליער, עווענטועל אַ קיך [illegible] פאַרפאַלק. אינפאָרמאַציע אין דרוקעריי „עקספּרעס" פאַר A.

קויפט,

לייענט

און פאַרשפּרייט

„ביאַלער

וואָכנבלאַט"

פון דער אַדמיניסטראַציע

אַלע ביאַלער אין לאַנד איז און אויסלאַנד, וועלכע וועלן הײַנטיקע וואָך נישט באַצאָלן דאָס געלט פאַרן אַבאָנאַמענט פון „ביאַלער וואָכנבלאַט" וועלן שוין מער נישט באַקומען אונזער צייטונג.

איינצאָלן דאַרף מען אין אַ פּאָסט-אַמט אויף אַ „פּשעקאַז ראָזראַכונקאָווי", וועלכן מען קאָן באַקומען אין יעדן פּאָסט-אַמט. דאָס איבערשיקן געלט פאַר אונזער צייטונג קאָסט גאָרנישט, אינגאַנצן אומזיסט. מען דאַרף אויספילן דעם „פּשעקאַז" און צושרייבן:

№ kartoteki № 3 dla Bialer Wochenblat
w Białej Podlaskiej

מען דאַרף צוגעבן: Należność za prenumeratę tyg. Bialer Woch. za pośredn. Przekazu Rozrachunkowego.

Kino Dźwiękowe „TĘCZA"

פון דאָנערשטאָג דעם 27-טן ביז זונטאָג דעם 30-טן יוני
דער מאָנומענטאַלער פילם

מאַרקיזין יאָריסאַקאַ
(Markiza Yorisaca)

אויפן גרונט פון דער באַקאַנטער דערציילונג פון קלויד פאַרער: די שלאַכט. דער פילם שילדערט די קאַמפן אויפן באָדן און אויפן ים. די אויפנאַמעס געמאַכט אין עקזאָטישן יאַפּאַן.

פון מאָנטאָג דעם 1-טן יולי
דער טאַנץ פון ליבע Taniec miłości
מיט דזשאָאַן קראָפאָרד.

יעדער געווינען קאָן

דאָס ווערטל, אַז געלט פליסט צו געלט, איז נישט תמיד ווערט דאָס באַשטעטיקט, איבערהויפּט ווען פיל געווינסן זענען געפאַלן טאַקע פאַר אומפאַרמעגלעכע מענטשן, שווער אַרבעטנדע אויפן שטיקל ברויט. אַלזאָ, ווי איר זעט, האָבן אַלע גלייכע שאַנסן צו געווינען אויף דער לאָטעריע. אויב נאָר זיי וועלן דערפילן דעם הויפּט-באַדינג: זיך באַזאָרגן מיט אַ לאָטעריע-צעטל.

די אָבער, וועלכע שפּילן נישט — קאָנען נאַטירלעך נישט געווינען.

צו דער עפנטלעכקייט!

צוליב דעם, וואָס מיר אונטערגעשריבענע ביאַלער האָלץ-אַרבעטער האָבן געאַרבעט ביי אומדערטרעגלעכע באַדינגונגען צו צען און אַפילו 12 שעה אַ טאָג און אויך ביי אַ זייער שלעכטן לוין, דעריבער האָבן מיר האָלץ-אַרבעטער באַשלאָסן זיך צו ווענדן מיט אַ פאָדערונג צו די מייסטער, אַז מיר פּראָקלאַמירן אַ 8-שעהדיקן אַרבעטס-טאָג. דער מייסטער א. סטריכער האָט זיך מיט זיינע אַרבעטער אָפּגערעכנט און קודם כל האָט אָן שום סיבה, נאָר צוליב דער אויבנדערמאָנטער גערעכטער פאָדערונג, גלייך באַזייטיקט פון דער אַרבעט דעם עלטסטן אַרבעטער. אויף דעם ברוטאַלן אָנגריף האָבן פאַרשטענדלעך די אַרבעטער געענטפערט מיט אַ שטרייק אין וואַרשטאַט.

אָפּשטרייקנדיק דריי טעג זענען די האָלץ-אַרבעטער זוליע גוטנבערג און אברהם איידלמאַן געוואָרן שטרייקברעכער און צוריק גענומען אַרבעטן. דעריבער איז ווערט צו באַצייכענען, אַז די דאָזיקע אַרבעטער זענען געווען די פאַקטישע אָרגאַניזאַטאָרן פון גאַנצן פּראָקלאַמירן דעם 8-שעהדיקן אַרבעטס-טאָג.

דעריבער אַפּעלירן מיר, ערלעכע האָלץ אַרבעטער, צו דער עפנטלעכקייט, אַז יעדער אַרבעטער זאָל געדענקען, אַז די ה"ה זוליע גוטנבערג און אברהם איידלמאַן האָבן געבראָכן אַ שטרייק.

זעליג ליבמאַן
אהרן הערשבערג.

זייער וויכטיק פאַר אַלע עולים קיין ארץ-ישראל!

באַגאַזשן שטוב-זאַכן, מעבל, מאַשינען א.א.וו. דערליידיקט שנעל, רעעל און פּינקטלעך צו מעסיקע פּרייזן.

אינפאָרמאַציעס אין קיאָסק פון ה' אהרן ריבאַק.

פאַר דער קאָנגרעס-וואַל-קאַמפּאַניע

היינטיקע וואָך איז שוין אַלזאָ פאַרענדיקט געוואָרן די ערשטע טייל פון די קאָנגרעס-צוגרייטונגען. עס איז שוין נעמלעך אָפּגעשלאָסן געוואָרן די שקל-קאַמפּאַניע צום 19 טן ציוניסטישן קאָנגרעס. איצט טרעטן מיר צו צו וויילן אונזערע פאָרשטייער, וואָס וועלן אין אַזאַ וויכטיקן, אַנטשיידנדיקן מאָמענט דעצידירן וועגן די ריכטליניען פון דער ציוניסטישער טעטיקייט.

געוויס וועלן שוין די היינטיקע וואַלן נישט האָבן דעם שאַרפן קאַמפּס-כאַראַקטער, וועלכן מיר האָבן אָבסערווירט מיט לערך צוויי יאָר צוריק. אינצווישנצייט האָבן זיך די רעוויזיאָניסטן אָפּגעשיידט פון אַלץ, וואָס איז ציוניסטיש און אַליין געשטעלט זיך מחוץ למחנה פון די אַלע, וועלכע שאַפן און בויען דאָס אַלט-נייע היימלאַנד פון אונזער פאָלק.

בעת יענער וואַל-קאַמפּאַניע האָבן די באַקאַנטע טרויעריקע געשעענישן, וועלכע האָבן אין יענעם שרעקלעכן פרייטאָג-צו-נאַכטס געמאַכט אויפרודערן די גאַנצע יידישע וועלט, געהאַט נישט קיין קליינעם איינפלוס אויף די ציוניסטישע פאָלקס-מאַסן, בעת זיי זענען מיטן וואַל-צעטל אין האַנט געגאַנגען צו דער אורנע.

היינט איז די לאַגע אינגאַנצן אַנדערש. צו די וואַלן גייען בלויז ציוניסטישע גרופּן. און דער פּשוטער יידישער וויילער, דער ייד פון אַ גאַנץ יאָר, פאַרביטערט צוליבן אָפּשטויסן אים פון דער טיר פון עליה און פאַרבעסערן פון זיין עקאָנאָמישער לאַגע, וועט שוין [illegible] נישט טאָרן דערלאָזן, אַז זיינע [illegible] קינדער זאָלן דעצידירן וועגן [illegible] גורל אויך אויף ווייטער.

די איצטיקע וואַל-קאַמפּאַניע דאַרף זיין אַ באַווייז פון רייף-געוואָרענעם ציוניסטישן ווילן פון די יידישע האַנטווערקער, קליינהענדלער און סתם-ציוניסטן.

דאָס יידנטום אומעטום וועט דאַרפן באַווייזן, אַז עס וועט זיך שוין נישט לאָזן פירן ביי דער האַנט צו די אורנעס אונטערן דרוק פון די פאַרשידענע פליגל-יאָגנט-גריפן, מיט וועלכע זיי זענען ציוניסטיש און אידעאָלאָגיש אַבסאָלוט נישט קיין צו גרויסע מחותנים.

ביי דער וואַל-אורנע וועט דאַרפן קומען צום אויסדרוק קודם כל דער איינהייטלעכער ווילן פון גאַנצן ציוניזם צוריקצושטויסן די פרישע ברעכערישע פרוון פון די רעוויזיאָניסטישע און רעוויזיאָנירנדע עלעמענטן. דאַן וועט מוזן געפונען אַן אויסדרוק דער דראַנג צו פאַרברייטערן די ראַמען פון דער עליה קיין ארץ-ישראל. דאַן דער ווילן פון קאָאָפּעראַציע אינעם ציוניזם. און ערשט לסוף וועלן געפונען אַן אָפּשפיגלונג די מאָמענטן, וועלכע שיידן אונז. נעמלעך, מיר וועלן מוזן אַנטשיידן צוריקצווייזן יעדן פרוו צו פאַרוואַנדלען די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע אין אַן עקספּאָזיטור פון אַ פליגל-פּאַרטיי, אַלץ איינס, צי די פּאַרטיי הילט זיך איין אין אַ רעליגיעז-בעל-הבתיש, צי גאָר — אין אַ סאָציאַליסטיש מענטעלע.

דער וועג פון די יידישע פאָלקס-עלעמענטן מוז און וועט זיין דער וועג פון אַלגעמיינעם ציוניזם, וועלכער שטיצט און העלפט מיט צו אַלעם, וואָס עס איז שעפעריש און פּאָזיטיוועס אין ציוניזם. צו אַלעם, וואָס העלפט צו רעאַליזירן אונזער טרוים וועגן דעם באַפרייטן און אויפגעלעבטן אַלטנייַלאַנד.

א היגער.

און וואָס ווייטער?

ווי אונזערע לייענער איז באַקאַנט, האָט די מאַכט אָפּגעוואָרפן דעם קהלה-בודזשעט אויפן יאָר 1935 און אין הסכם מיט די — איידל געזאָגט — „אָנווייזונגען" פון די דאָרטיקע פון אגודה-חדר, אויפגעפאָדערט צו פאַרגרעסערן אים מיט גאַנצע 17.000 זל. ווען מען נעמט אין אַכט, אַז פאַראַיאָרן האָט דער עטאַט אַריינגעבראַכט בלויז לערך 6.500 זל., און אַז אין היי-יעריקן פּרעלימינאַר איז געווען פאָראויסגעזען גאַנצע 19.000 זל. אַלס הכנסה פון עטאַט, קאָן מען שוין פאַרשטיין, וואָס עס הייסט אַזוינס דאָס ווידער העכערן דעם יידישן קהלה פּאָדאַטעק מיט גאַנצע 17.000 זל.

אַז שולדיק זענען די אגודה-פאַרשטייער, אונזערע יראת-שמים'דיקע פאַרזאָרגער, דאָס איז שוין פאַר יעדן איינעם קלאָר. אגב, אין בריוו פון דער מאַכט צו דער קהלה, ווערט אויפמערקזאַם געמאַכט, אַז די דאָזיקע שיינע יידעלעך האָבן שוין גאַנצע דריי יאָר נישט באַצאָלט קיין איין גראָשן עטאַט.

אָבער איצט שטייט די פראַגע: וואָס ווייטער? ווי אַזוי פאַרמיידט מען דאָס באַלאַסטן דעם ביאַלער יידנטום מיט אַ פרישן צוגאָב-שטייער? ווי אַזוי דערלאָזט מען נישט דערצו, אַז דעם 12-טן יולי זאָל אויך אין אונזער קהלה אַוועקגעזעצט ווערן אַ קאָמיסאַר אָדער אַ קאָמיסאַרישע פאַרוואַלטונג?

דאָס ביאַלער יידנטום האָפט, אַז אונזערע קהלה-פאָרשטייער וועלן דאָך געפינען אַן אויסוועג פון דער לאַגע און זיך באַמיען דאָס אויבנדערמאָנטע פּראָבלעם גינסטיק צו דערליידיקן אין איינקלאַנג מיט די אינטערעסן פון די יידישע מאַסן. מיר האָפן, אַז די צבוע-כזרישע פרוון פון די צבועקעס וועלן נישט געלונגען, און מיט דער האָפנונג דערוואַרטן מיר דעם רעזולטאַט אינעם טאָג פון 12-טן יולי.

א היגער.

ידידי-בריוועלעך

ב"ה ועש"ק לסדר „והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה".

ידידי!

איך האָב מיך אינגאַנצן טועה געווען מיט מיין שרייבן דיר, אַז ביי אונז איז שוין פּטירען. גאָר פאַרקערט: די אַרבעט אין אונזער להלושן געמויזעכץ האָט זיך ערשט אָנגעהויבן און איז אין גרעסטן ברען.

באַלד פרייטאָג, ווי אונזער „וואָכנבלאַט" האָט זיך באַוויזן, האָט מען גענומען חתימות ביי די מיטגלידער פון מושב זקנים קאָמיטעט, אַז זיי זענען מסכים איבערצוגעבן די לייטונג דער גמינע. אויף צומאָרגנס שבת האָבן די ציוניסטישע און האַנטווערקער פראַקציעס אין דער היגער קהלה גערופן אַ מיטינג אין צוזאַמענהאַנג מיט „קהלות הקודש שמסרו"...

איך זאָג דיר, אַז ס'איז אמת, וואָס די וועלט זאָגט: אויף נישט גיין טוט נישט באַנג. ווייל ווען אונזערע פאַר מיטגלידער פון אגודה-פראַקציע אין קהלה גייען נישט צו דער מאַכט באַקלאָגן זיך אויפן בודזשעט, וואָלט זיי זיכער נישט באַנג געטון און ווען איך גיי נישט אויפן מיטינג וואָלט איך אויך נישט חרטה געהאַט, ווייל די בושה און חרפה איז זייער גרויס.

ליידער איז אויף דעם מיטינג אַ סך אמתן געזאָגט געוואָרן אונזערע ריידל-פירער, וועלכע האָבן מיט זייער האַנדלונג גורם געווען, אַז דער עטאַט, וועלכער איז אַזוי אויך שווער, זייער שווער איינצוקאַסירן, זאָל איצט פאַרגרעסערט ווערן מיט 17 טויזנט זל. ביי איצטיקער קריטישער לאַגע איז כמעט אוממעגלעך גובה צו זיין דעם פריערדיקן עטאַט בפרט נאָך מיט אַן צורף פון 17.000 זל.

אשר זענען זיי, די ציוניסטן, און האַנטווערקער, גערעכט, נאָר די בזיונות און דאָס מגלה זיין ברבים אַזעלכע זאַכן איז שוין צופיל.

און באמת, נאַכוואָס דאַרף מען מגלה זיין, אַז אַ מנהיג לייגט פאַר בסוד אָדער גיט בלויז אָנצוהערן איינעם וואָס האָט שטימרעכט [illegible] אַ רב — אַז מען קאָן אים אַ פּראָסט גיין אָנגעטון אין אַ גוט פוטערל פאַר בלויז נישט קעגנשטעלן זיך דער קאַנדידאַטור פון אַ געוויסן רב? איך זאָג דיר, ס'איז געווען אַ רחמנות צו קוקן אויף די צוהערער פון מיטינג, אַלע האָבן אָנגעהויבן צו שוידערן. איך ווייס נישט פון וואָס, צי פונעם וואָרעם פראָסט, פוטער אָדער גאָר פאַרוואָס זיי האָבן נישט קיין שטימרעכט צו וויילן אַ רב וואָלט מען זיי אויך פאָרגעלייגט פוטערלעך (איך בין מיר מודה ומתודה, אַז איך האָב אַליין אויך געכאַפּט אַ שוידער), און ווען מען האָט געהערט פונעם וויצע-פּרעזעס פון קהלה-פאַרוואַלטונג, אַ האַנטווערקער, אַז מען האָט אים פאָרגעלייגט 3000 זל. במזומן, האָבן זיי ווידער היך בזיקומען ל"ע.

דער מיטינג איז ווירקלעך געווען אַ היציקער, און צוליב וואָס? צוליב אַזאַ קליינע נישטיקער סומע פון 17000 זל. וועלכע מ'מוז לויטן באַפעל פון סטאַראָסטווע ביזן 12-טן יולי צוגעבן צום בודזשעט און צושטעלן צום באַשטעטיקן. און אפשר זענען זיי גאָרנישט שולדיק, עס איז געווען אַ שגיאה פון זייער זייט? ווייל ווי די רעדנער האָבן געשילדערט, האָבן זיי דאָך געמיינט גאָר עפּעס אַנדערש, פּשיט, אַז דער בודזשעט זאָל נישט באַשטעטיקט ווערן, און דעם גייעם וועט מען אַזוי גיך נישט מאַכן, דאַן וועט קומען אַ כתוב השלישי און וועט באַשטימען אַ קאָמיסאַר. און אויב אַ קאָמיסאַר, וועט ער דאָך געוויס זיין אַ זייעריקער וועט מען שוין דאַן קאָנען אַדורכפירן אַלץ.

אייגנטלעך האָבן זיי נישט אָנגעוויזן, אַז מ'דאַרף דוקא מיט אַזוי פיל פאַרגרעסערן דעם עטאַט, זיי האָבן נאָר זיך באַקלאָגט „פּאָרמעל", אַז דער ראַט האָט נישט באַשטעטיקט דעם בודזשעט ווי עס פאָדערט זיך לויט רעגולאַמין. אויך דעם האָבן אויך פּראָטעסטירט די אגודה-מיטגלידער פון דער קהלה-פאַרוואַלטונג, וועלכע האָבן אויך אייגנהענטיק אונטערגעשריבן דעם פּראָיעקט פון דעם זעלבן בודזשעט. און אַז מ'האָט אייך געזאָגט, ווו מען דאַרף, אַז די עטאַט-אויסמעסטונג איז צו קליין, האָט מען זיך טאַקע אַרומגעזען, אַז די קהלה איז שולדיק שטייערן און אויב מ'קאָן פאַרגרעסערן דעם עטאַט, נאָכוואָס זאָל מען וואַרטן לכשירחיב, זאָל טאַקע די גמינע ווערן אויס בעל חוב אין איין יאָר 1935.

דאָס האָבן אונזערע מנהיגים נישט געקאָנט פאָראויסזען. אמת, די אגודה-פראַקציע האָט דערצו גורם געווען, אָבער מעגלעך, אַז נאָר בשוגג. וואָס נוגע דעם פוטער און 3000 זל. זענען זיי נישט די איינציקע. אויך אין אַנדערע שטעט — מי לנו גדול מוואַרשע — האָט אויך די אגודה-פראַקציע אַזוי געהאַנדלט ביי דער רבנים-פראַגע. האָט מען דאָך דעם פרנס הענדעלעס אַזוינס פאָרגעוואָרפן עפנטלעך, האָט מען דאָך אויך חושד געווען דעם האַנטווערקער-פרנס ביערגין, אַז פאַר אַרבעט וואָס ער באַקומט אין גמינע איז ער געקומען אָפּגעבן זיין שטימע פאַר דער אגודה-פראַקציע קעגן באַשלוס פון זיינע אייגענע חברים.

זעסטו, ידידי, וועגן דער מעשה קאָמיסאַר זענען זיי אפשר גערעכט. נאָכוואָס דאַרפן יידן אין אַן אינסטיטוציע, אַ ספּעציעל יידישע, ווי זיי רופן עס אַ רעליגיעזע, האָבן אַ נאָמינירונג פון דער מאַכט? עס איז נישט קיין כבוד נישט פאַר דער אינסטיטוציע און נישט פאַר דעם נאָמינירטן. עס איז בכבוד'דיקער, שענער און בעסער, ווען מיר האָבן אונזערע געוויילטע, פון וואָסער פראַקציע ס'זאָל נישט זיין.

נאָר דאָס, גלויב איך, האָבן מיר אַן עונש נאָך אַמאָליקע צייטן. איך בין עס דיר מגלה בסוד, מ'דאַרף נישט וויסן דערפון. דו געדענקסט געוויס ר' דוד באַלשאַי ע"ה. באַלשאַי האָט ער געהייסן אויפן פאַמיליע-נאָמען, אויפן צונאָמען האָט מען אים גערופן „דרוקער", ווייל זיין פּאָטשעראָק איז געווען פונקט ווי געדרוקט.

וואָס האָט אַלץ קהל נישט אַרויפגעלייגט נעבעך אויף דעם ייד? די גאַנצע עבודה פונעם שבתדיקן טאָג האָט ער געמוזט מאַכן אין בית-המדרש. נישט איינמאָל האָט ער ע"ה זיך באַקלאָגט פאַר זיין ווייב: וואָס ווילן זיי פון מיר? שיר השירים איך, מקבל שבת זיין איך, שומרים לבוקר איך, תהילים איך, בעל קורא איך, שחרית איך, אויפרופן איך, מי שברך איך, מוסף איך, ברכי נפשי איך, מעריב איך, הבדלה איך, איך האָב שוין נישט קיין קויאַך! אַזוי האָט אונזער קהל באַלאַסטעט דעם ר' דוד באַלשאַי ע"ה.

איצט האָט מען אונז מעניש געווען מיט אַזאַ ייד, וואָס הייסט כמעט אויך אַזוי, נאָר דער צונאָמען איז ביי יענעם געווען דער פאַמיליע-נאָמען. אָבער דער אונטערשיד פון דעם, יבדל לחיים, ביז יענעם איז דער, וואָס אים, דעם היינטיקן, באַלאַסטעט נישט קהל, נאָר ער טוט אַלץ אַליין און נישט אין בית-המדרש, נאָר אין די אינסטיטוציעס און נישט ער באַקלאָגט זיך פאַרן ווייב נאָר פאַרקערט, דאָס ווייב באַקלאָגט זיך אויף אים. וואָס וויל ער פון קהל? — באַקלאָגט זי זיך. אַלץ ער: ביי די גרויסע סוחרים ער, ביי קליינהענדלער ער, ביי גמילות-חסדים ער, מאַגיסטראַט ער, קאָמיסיעס ער, ביי הויוווירטן ער און ביי לאַיאַטאָרן אויך ער. אפילו אין דער גמינע, ווו ער איז נישטאָ, „באַטשקעט" ער טאָג און נאַכט און האָט חשק, לויט די קלאַנגען וואָס גייען אום אין שטאָט, צו ווערן דאָרט קאָמיסאַר. זי האָט שוין נישט קיין כח פון זיין אַרבעט פאַר קהל, זאָגט זי.

איך מיין, אַז קהל איז אויך נישט אַזוי שטאַרק צופרידן פון זיין נישט-געוואונטשענער אַרבעט, און אַ מצוה אויף זיי. דאָס האָבן זיי אַן עונש פאַר יענעם ר' דוד באַלשאַי (דרוקער) ע"ה.

אויך דעם ארי שבחבורה האָבן די מיטינג-לייט נישט פיין באַהאַנדלט, מיט אַזעלכע עפּיטעטן ווי „לייב אָן ציין" א. א. וו. נישט אַזוי באַהאַנדלט מען אַ זקן. דער דין איז אַנדערש: „זקן שאירע בו דבר אין מורידין אותו מגדולתו אלא אומרין לו הכבד ושב בביתך" (מו"ק) — אַ זקן, וואָס האָט געטון עפּעס שלא כהוגן, וואַרפט מען אים נישט אַראָפּ פון בענקל, נאָר מען זאָגט אים: זייט אַזוי גוט און זיצט אין דערהיים.

נאָר מעגלעך, אַז אויך אונזערע מיטינג-לייט זענען אויך בשוגג באַגאַנגען זייער זינד מיט דעם מיטינג און ווען די עדה וועט ברענגען אַ קרבן, איך מיין, ווען די דאָזיקע אגודישע ריידל-פירער וועלן פאַר אַ קרבן ברענגען זייערע קהלישע בענקלעך און איבערלאָזן זיי פאַר אַנדערע, בין איך זיכער, אַז ס'וועט זיין: ונסלח להם כי שגגה הוא.

ידידך אורח.

אימפּאָזאַנטער מאַסן-מיטינג

דער שבתדיקער מאַסן-מיטינג גערופן דורך די ציוניסטישע און האַנטווערקער-פראַקציעס אין קהלה, אין צוזאַמענהאַנג מיט די אגודהשע באַמיונגען אָפּצוּוואַרפן דעם קהלה-בודזשעט, איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַן אימפּאָזאַנטער מאַניפעסטאַציע קעגן די אגודהשע הע"י. גופים.

בײַ א גרויסן עולם עפנט דעם מיטינג דער פאָרזיצער פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע ח' א. ריבאַק, וועלכער ערטיילט דאָס וואָרט דעם געוו. פאָרזיצער פון קהלה-ראַט, ח' י. א. ראָזנבוים.

דער רעדנער שילדערט אין לענגערע ווערטער דעם שרעקלעכן מצב און די עקלהאַפטע מעטאָדן, וועלכע די אגודה- און קליינהענדלער-פאָרשטייער האָבּ אַריינגעפירט אין קהלה-לעבן. אין נאָמען פון כלומרשטער פרומקייט און ווילן צו ווײַלן א רב, ווײַל מען די קהלה פאַרוואַנדלען אין אַ קרעמל פאַר זיך, מיט אַלע מעגלעכקייטן באַמיט מען זיך אַריינצוזעצן אַן אייגענעם קאָמיסאַר אין גמינע, כדי אַזוי אַרום צו קאָנען הערשן דאָרט ביד-רמה, קעגן אויסגעשפּראָכענעם ווילן פון דער מערהייט באַפעלקערונג.

גרויס אויפזען רופן אַרויס די ווערטער פון וויצע-פאָרזיצער פון קהלה-פאַרוואַלטונג און פאָרשטייער פון דער האַנטווערקער-פראַקציע, וועלבער דערציילט, אַז בעת דער לעצטער קאַמפּאַניע צו ווײַלן אַ רב, האָט מען פון אַ געוויסער זײַט באַמיט זיך צו באַאיינפלוסן פאַרשידענע דאָזאָרעס און פּרנסים מיט נישט-איבעריק עטישע מיטלען. אַזוי האָט מען דעם ח' ראָזנבוים פאָרגעשלאָגן, אַז פאַר געוויסע „קאָנצעסיעס" בעת דער אָפּשטימונג, וועט ער באַקומען... אַ גוטן פוטער-מאַנטל!!!

דער האַנטווערקער-פאָרשטייער גיט נאָך נאָכהער איבער אַ רייע בילדלעך פון די „קאַמפּס-מעטאָדן" פון דער אגודה, וואָס באַווייזן בולט, אַז די דאָזיקע לייט שטרעבן צו באַהערשן די ביאַלער יידישע באַפעלקערונג מיט א... הויך-קאָמיסאַר און מיט אַ פאַרגרעסערטן עטאַט אויף גאַנצע 17.000 זל.

דער ה' וויזנפעלד אונטערשטרייכט דאַן די נויטווענדיקייט צו פירן אַ שאַרפן קאַמף קעגן אַלע אַמאָטאָרן אויפן קאָמיסאַר'שן בענקל. און ווייזט אויף, אַז דער קאַמף מוז אומבאַדינגט נעפירט ווערן געמיינזאַם דורך אַלע דעמאָקראַטישע עלעמענטן אין דער קהלה. מיר פירן נישט קיין קאַמף מיט די פרומע יידן — ענדיקט דער רעדנער — נאָר מיט די שיינע יידעלעך, די „סאַמאָזוואַנצעס".

דער פאָרזיצער ריבאַק לייענט דאַן פאָר די רעזאָלוציע, וועלכע ווערט אָנגענומען איינשטימיק דורכן טויזנט-קעפּיקן פאַרזאַמלטן עולם.

די רעזאָלוציע לויטעט:

רעזאָלוציע

„די פאַרזאַמלטע אויפן מיטינג גערופן דורך די ציוניסטישע און האַנטוו. פראַקציעס אין דער ביאַלער יידישער קהלה, נאָכן אויסהערן די רעדעס, וואָס האָבן באַלויכטן דעם מצב אין דער גמינע, שטעלן מיט באַדויערן פעסט, אַז:

1) דאָס אָפּוואַרפן דעם בודזשעט אויף 1935 י. האָט גורם געווען אויסשליסלעך די נישט-יידישע און נישט-עטישע האַנדלונג פון די אגודהשע מנהיגים אין דער קהלה.

2) די נויטווענדיקייט צו העכערן דעם עטאַט האָט גורם געווען די האַקאַנטע טרויעריקע מסירה פון דער אגודהשער פראַקציע אין דעריבער דאַרפן זיי אַליין טראָגן די אחריות פאַרן פאַרגרעסערטן לאַסט פון שטייערן, וועלכער פאַלט, צוליב דער שולד פון די דאָזיקע לייט, אויף די פלייצעס פון די אָרעמע האַנטווערקער און סוחרישע מאַסן.

די פאַרזאַמלטע דריקן דעריבער אויס זייער שאַרפסטן פּראָטעסט קעגן אַריינמישן דעם זײַטן צד אין פראַגן פון אונזער יידישן קולטורעלן און בעיקר — רעליגיעזן לעבן.

די פאַרזאַמלטע זאָגן דעריבער אָן דעם שאַרפסטן קאַמף קעגן די דאָזיקע אגודהשע פירערס, וועלכע פּרוּוון קעגן דעם אויסדריקלעכן ווילן פון דער גאַנצער, אָן אויסנאַם, יידישער באַפעלקערונג אין ביאַלע אַריינצופירן די מעטאָדע פון מסירה אין אונזער קהלה-לעבן.

פרייע טריבונע

הייליקע נאַיוויטעט

(אַ בריוו אין רעדאַקציע)

אפשר וועט איר, ה' רעדאַקטאָר פון „ביאַלער וואָכנבלאַט", נישט זײַן אַזוי גרויזאַם צו מיר, ווי דאָס האָט געטון זײַנערצייט דער רעדאַקטאָר פון „פּאָדלאַסיער לעבן", און דערלויבן מיר אַרויסציען אויף דער ליכטיקער שיין איין אָפּשניט פון דער ביאַלער געזעלשאַפטלעך-פילאַנטראָפּישער טעטיקייט, אַ פראַגע פון אַן ערשטקלאַסיקער וויכטיקייט, וואָס איז מיט אַ באַשטימטן פּיון, דערשטיקט און פאַרשוויגן געוואָרן דורכן רעדאַקטאָר פון ג. „פּאָדלאַסיער לעבן".

אויפן געביט פון פילאַנטראָפּיע בײַ אונז אין שטאָט פאַרנעמט די גמילות-חסדים קאַסע אַן אָנגעזעענעם אָרט. און זאָל דאָ אָבּן געזאָגט ווערן: צי איז די ביאַלער יידישע באַפעלקערונג באַפּליגעלט מיט אַזאַ הייליקער נאַיוויטעט, און איז נישט אימשטאַנד אויסצוגיבן אַ דרוק און אָנווייזן אַ ריכטיקע טאַקטיק פון טעטיקייט פאַר דער פאַרוואַלטונג פון דער היגער גמ"ח קאַסע?

זאָל די יידישע באַפעלקערונג אין ביאַלע זײַן אַזוי אָפּגעשטאַנען אין ענינים פון געזעלשאַפטלעכער טעטיקייט, אַז זי איז נישט אימשטאַנד זיך אַנטקעגן צו שטעלן דער פאַריטנקייט פון דער פאַרוואַלטונג פון דער גמ"ח קאַסע?

אַז איבער דער פאַרוואַלטונג דירידזשירן איין מענטש — דאָס איז דאָך קלאָר פאַר יעדן. אַלע איבעריקע פאַרוואַלטונג מיטגלידער זענען נאָר אַ ווערקצייג אין זײַנע הענט. אין פלוג גענומען דאַרף דאָך דעריבער דער קאַמף זײַן פיל לײַכטער, און דאָך... צי האָט זיך שוין אין אַרסענאַל בײַ ביאַלער יידן אויסגעשעפּט אַלע מיטלען, ווי אַזוי צו רעאַגירן אין באַצוג צו די יעניקע, וואָס טרעטן מיט די פיס זייערע עלעמענטאַר-דעמאָקראַטישע רעכט? איז דאָך מיט אַ יאָר צוריק געווען פון וואַרשע דער אינספּעקטאָר פון דער צענטראַלע פון גמ"ח קאַסע און פאַראָרדנט צו פאַרברייטערן די טעטיקייט פון דער קאַסע אין דער ריכטונג פון אַריינציען נייע מיטגלידער א. א. וו. אָבער די פאַרוואַלטונג פון דער גמ"ח קאַסע גייט איבער דעם אַלעם אַריבער צום טאָג-אָרדענונג. אמת איז, אַז אַ צופלוס פון נייע מיטגלידער באַדראָט שטאַרק די בענקלעך, אויף וועלכע עס זיצט די איצטיקע פאַרוואַלטונג פון דער קאַסע.

אַ גאָר אינטערעסאַנט קאַפּיטל פאַר זיך איז די אַלגעמיינע יערלעכע פאַרזאַמלונג פון דער קאַסע. און וואָס הערט זיך טאַקע מיט דער פאַרזאַמלונג? זאָל דאָ נישט דינען קיין שום פאַקט מיט פאַררעדן די ציינער, אַז פאַראַיאָרן איז די אַלגעמיינע פאַרזאַמלונג פאָרגעקומען אין שפּעטערדיקן טערמין. דאָס איז געשען אַדאַנק נישט קיין זויבער שטיקל אַרבעט פון דער „פאַרוואַלטונג" פון דער קאַסע, און וואָס האָט אויפגעצוווּנגען אונז מיטגלידער צום צווייטן מאָל זיך באַטייליקן אין אַ פאַרזאַמלונג וואָס קאָן זיך אָנרופן מער ווי אַ סקאַנדאַל.

ש. בלאַנקלעדער.

באַמ. פון רעדאַקציע:

מיר ברענגען דעם צוגעשיקטן בריוו אויפן יסוד פון פרייער דיסקוסיע, דערוואַרטנדיק די אויפקלערונגען פון צווייטן צד אין דער דאָזיקער אַנגעלעגנהייט.

מיינע זכרונות

פון דער סעריע ביאַלער פּערזענלעכקייטן.

III

ר' נח שחור ז"ל.

ווען איך זאָל נאָר אָנרופן דעם ר' נח, בין איך זיכער, אַז אַלע לומדים, חסידים און די אַלע, וואָס האָבן נאָר אַ שייכות צו לערנען תורה אין גאַנץ פּוילן און אַפילו אינער די גרענעצן פון פּוילן, ווייסן וועמען איך מיין.

מען דאַרף גאָרנישט צוגעבן, אַז דער מאָסקוועער און שפּעטערדיקער יעליסאַוועטגראַדער רב, אַ זון פון דעם נציב פון וואָלאָזשין, הרב ר' חיים בערלין ז"ל איז געווען זײַן שוואָגער, און אַז דער היינטיקער גערער אדמו"ר שליט"א איז געווען זײַן איידעם, אַז דער פּילעוועער אדמו"ר ר' ישראל ז"ל איז געווען זײַן מחותן. און אַפילו איך וועל נישט צוגעבן זײַנע איבעריקע איידעמס, די גדולי התורה יראים ושלימים — איז גענוג, אַז מען זאָגט בלויז: ר' נח ז"ל. אַפילו דאָס וואָרט „ביאַלער" איז אויך איבעריק. אייגנטלעך נאָר צוליב דער חשיבות, וואָס ביאַלע האָט געהאַט בײַ לומדים, טאַקע דערפאַר, ווײַל ר' נח ז"ל איז געבוירן, און האָט געלעבט און געלערנט דאָרט, מוז מען דאָס וואָרט צוגעבן.

ער, ר' נח ז"ל, איז געווען „המכיר את מקומו". ער האָט באַרימט געמאַכט ביאַלע אין דער לומדישער און חסידישער וועלט. ווער פון די גאונים און לומדי תורה האָט נישט געוווּסט, אַז עס איז דאָ אין פּוילן אַ שטאָט, וועלכע הייסט ביאַלע און דאָרט געפינט זיך ר' נח?

אַז מ'האָט גערעדט וועגן אַנדערע ביאַלער מענטשן אָדער ענינים האָט מען שטענדיק געמוזט צוגעבן, אַז מען מיינט גרויס-ביאַלע, אָדער: „ביאַלע דליטא הסמוך לבריסק". אַנדערש האָט מען נישט געוווּסט, וועלכע ביאַלע מען מיינט, ווײַל ס'זענען פאַראַן אייניקע ביאַלעס אין פּוילן, אָבער ווען מען האָט גערעדט פון דעם גדול ר' נח ז"ל, האָט מען שוין געוווּסט, אַז דאָס מיינט מען ביאַלע גדול.

וועלכער גאון, וועלכער עלוי, וועלכער למדן וואָס איז גאָר צופעליק געווען אין ביאַלע, האָט נישט געהאַלטן פאַר זײַן חיוב און גענוס צו באַזוכן ר' נח'ן ז"ל און שמועסן מיט אים אין לערנען? און וויפל הונדערטער פון זיי זענען ספּעציעל געקומען צו זען און שמועסן מיט אים ז"ל אין לערנען? און ווי גרויס עס איז געווען זײַן גאונות, זײַן בקיאות, ווי גרויס עס איז געווען זײַן שם אין דער לומדישער וועלט אַלס אַ „צנא דמלי ספרי", אַזוי איז ער געווען ענו בײַ זיך, כשמו כן הוא: געהייסן נח און געווען אַ נוח לבריות, אַ מזג טוב, אַ סבלן, אַ ישר, אַ תמים, אַ רודף שלום.

אַ מיטלגרויסיקער, שיינער, ליכטיקער, זויבערער, ציכטיק-ריינער ייד. ריין-ציכטיק און זויבער זענען זײַנע מעשים ווי אויך זײַנע מלבושים געווען. אַ גוואַלדיקער מפונק, נישט געליטן קיין פלעק קיין שפּרענקעלע אויף זײַנע מלבושים, אָפּגעהיט דעם „כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו". אַ תלמיד חכם, וואָס אויף זײַן בגד געפינט זיך אַ פלעק, איז חייב מיתה. ריין, ציכטיק און זויבער האָט אויך געמוזט זײַן אויף זײַן טיש; שטאַרק מקפיד געווען אויף נקיות; אַליין צונויפגענומען דעם אַש פון דער ליולקע, וואָס ער פלעגט אויסשאָקלען אויפן עק טיש אין אַ שטיקעלע פּאַפּיר; אַליין אָפּשערן יעדעס פּיצעלע, יעדעס קרישקעלע נאָכן עסן צונויפגענומען אויפגעראַמט און מבער געווען. דאָס איז געווען כמעט דער איינציקער בטול תורה זײַגער.

מבוקר ועד ערב האָט ער ז"ל נישט מבטל תורה געווען, צי מיט תלמידים „שלא על מנת לקבל פרס", צי אַליין פאַר זיך, איז ער שטענדיק עוסק געווען אין לערנען תורה. אַפילו שבת איז ער אין שטיבל געגאַנגען נאָר צו קריאת התורה במנין, געדאַווענט האָט ער ביחידות, נישט מאריך געווען בײַם דאַווענען און אָן איבעריקע הועיות. ער האָט מער אַכט געלייגט אויף תורה ווי אויף עבודה. יומם ולילה נאָר געלערנט, אַ גאַנצן טאָג מיט תלמידים געזאָגט פאַר זיי אַ שיעור, ערשט פאַרנאַכט טועם געווען דעם פרישטיק. ווינטער-צײַט אין אָוונט ווידער געלערנט מיט תלמידים און אום זומער געלערנט פאַר זיך, מיט איין וואָרט: לא הוי פסיק פומיה מגירסא, איז נישט געלערנט האָט מען געשמועסט אין לערנען און געשוווּמען אין די טיפע טיפענישן פון ים התלמוד.

דאָ איז כדאי איבערצוגעבן אַן עפּיזאָד וואָס כהאָב געהערט פון ר' נח ס אַ קרוב.

נאָך דער פטירה פון אַלטן ביאַלער רב, ר' וואָלוויש באַרנשטיין ז"ל, מחבר פון „אגודת איזוב", איז אין ביאַלע געווען דער זון זײַנער, דער גאון און עלוי ר' אברהמ'על'ע האדמו"ר פון סאָכאַטשעוו ז"ע און איז געווען אויף מיטאָג בײַם מאָסקוועער רב ז"ל. דאָ האָבן זיך געכאַפּט די צוויי גאונים און פאַלד האָט זיך אָנגעהויבן דער פּלפּול און שקלא וטריא'ס. דער מאָסקוועער רב ר' חיים בערלין ז"ל האָט קיין אָנטייל אין דעם יישוב גענומען, נאָר בלויז צוגעהערט זיך ווי פּוילישע עלוים, גאונים זענען זיך מפלפל.

לאַנג לאַנג האָט געדויערט דער פּלפּול. דער מאָסקוועער רב האָט כאַראַקטעריזירט די פּוילישע גאונים אַזוי: די גאַנצע צײַט פונם פּלפּול האָבן זיי זיך איינער דעם צווייטן איבערגעשטיגן מיט פאַרשידענע קשיות און תירוצים. געענדיקט האָט זיך דער שמועס מיט דער פראַגע, ווי וועט זײַן דער דין, אַז אַ בן-פקועה וועט געבוירן אַ בן-פקועה?

דאָס באַווייזט, אַז דאָס מעגלעכע איז פאַר די גרויסע מוחות געווען אַלץ אויפגעקלערט, און זענען שוין אַוועק אין די אוממעגלעכקייטן.

אַ סך תלמידים האָט ר' נח ז"ל אויפגעשטעלט און וויפל זיי האָבן שוין נישט געקענט לערנען איז פאַר אים ז"ל אַלץ געווען ווייניק. ער פלעגט די תלמידים זײַנע דערבײַ זאָגן, אַז זײַן אייניקל אביגיל (אגב אַן אייניקל פון פּילעוועער אדמו"ר ר' ישראל ז"ל, אַ טאָכטער פון זײַן זון ר' אברהמ'על'ע) פאַרמאָגט מער וויסן אין אָפּצאַס ווי זיי איז גאַנצן קאָפּ. דאָס איז געזאָגט געוואָרן, כדי צו באַוועגן די תלמידים מער און נאָך מער צו לערנען.

קיין געשעפטן האָט ער אַליין נישט געפירט, איז געווען אַ שותף צו די וואַלד און האָלץ-געשעפטן, וואָס זײַן שוואָגער ר' אליה' מינץ ז"ל האָט געפירט, ער האָט אויך געהאַט אַ הויז אין וואַרשע. זעלטן, זעלטן ווען ער פלעגט

Bialer Wochenblatt

פון ביאַלער לעבן

דער „יום-טוב פון ים"

היינט, פרייטאָג אָוונט און מאָרגן שבת וועלן אין ביאַלע דויערן די תיי ערלעכקייטן, אין צוזאַמענהאַנג מיט טראַדיציאָנעלן „יום-טוב פון ים". צו דעם צוועק איז אין ראָג פרייהייט-פלאַץ ביים סקווער אויפגעשטעלט געוואָרן אַ מאָדעל פון אַ קריגס-שיפל.

אין פראָגראַם פון די פייערלעכקייטן זעט זיך פאָר:

פרייטאָג דעם 28-טן 6 אָוונט סיגנאַל פון די סירענעס. 8.30 מאַניפעסטאַציע פון די פאַרשידענע אָרגאַניזאַציעס איבער די שטאָטישע גאַסן און אויפמאַרש צו דער קושנאַ, וווּ עס וועלן אָנגעצונדן ווערן פלאַקערן. דאַן אַ רעוויע פון די באַלויכטענע קאַיאַקן און שיפלעך ביי דער ליכט פון רעפלעקטאָרן. צום סוף אַ געלעגנהייטס-רעדע פון לייטער פון שטאָטישן געריכט, ריכטער דעלעצקי.

שבת 6 פרי אַלאַרם-סיגנאַל פון פייערלעשער. 10 פרי – געבעט. 11 פרי – דעפילאַדע פון מיליטער און אָרגאַניזאַציעס. דעפילאַדע פון וואַסער-טאַבאָר. 3 נ.מ. געווינט-געיעג פון קאַיאַקן. אַ גאַנצן טאָג – אַ גאַסן-זאַמלונג לטובת דער אַקציע. די באַפעלקערונג ווערט געבעטן צו באַפוצן די באַלקאָנען און הייזער.

אויספלוג פון פוילישע קינדער פון דייטשלאַנד

לויט דער איניציאַטיוו פון „פוילישן מערב-פאַרבאַנד" („פאָלסקי זוויאָנזעק זאַכאָדני") איז געקומען קיין ביאַלע אַ גרופּע פון 50 פוילישע קינדער פון דייטשלאַנד, וועלכע וועלן פאַרברענגען צוזאַמען מיט פוילישע קינדער פון ביאַלע אויף אַ זומער-קאָלאָניע אין לעשנע.

די קינדער זענען באַגריסט געוואָרן דורכן ספּעציעל-געשאַפענעם אויפנאַם-קאָמיטעט מיט דער פרוי פון ויגן סטאַראָסטע, פרוי מאָד ימקאַ. דאַן האָט די קינדער באַגריסט דער וויצע-בירגערמייסטער ה' י. אַבראַמאָוויטש. מ'האָט זיי געגעבן ליאָדעס, אויסגעבאָדן, אויפגענומען זיי מיט אַ ספּעציעלן פייערלעכן מיטאָג אויף דער טעראַסע פון „סטוזשעלעץ" ביים טייך. נאָך אַ בשותּפותדיקער פאָטאָגראַפיע האָבן די קינדער פאַרלאָזט די שטאָט.

מיט דער אַרבעט פון ברענגען די קינדער פירט אָן דער אויבנדערמאָנטער פאַרבאַנד, וועלכער איז געגרינדעט געוואָרן ביי אונז אין שטאָט אין אַפּריל ה. י. דאָס פּרעזידיום באַשטייט פון די ה"ה פּראָפ. ביעלינסקי – פאָרזיצער, דירעקטאָרין מאַדלעראָוואַ – וויצע-פאָרז., לייטער פון פּאָסט-אַמט, נאַטשעלניק פון שטייער-אַמט, די פרוי פון ה' סטאַראָסטע א. אַנד.

די אויפגאַבן פון קאָמיטעט זענען צו שטאַרקן און שטיצן די פוילישקייט צווישן די פוילישע קינדער אין דייטשלאַנד. דאָס זיין-אָרט פון פאַרבאַנד, וועלכער ציילט שוין לערך 250 פּערזאָן געפינט זיך אין מענער-גימנאַזיום.

ווייזט אויס, אַז די גוט-פריינטשאַפט מיט דייטשלאַנד גיט נישט קיין איבעריק צופרידנשטעלנדע רעזולטאַטן, אויב מען מוז דאָך פירן אַ קאַמף פון די פּאָליאַקן אינם באַפריינדעטן דייטשלאַנד.

מען פאַרברייטערט גאַסן

אין אַ פּאָר חדשים אַרום וועט פאַרברייטערט ווערן דאָס פּשעכאָדניע געסל וואָס פאַרייניקט די סאַדאָווע גאַס מיט דער יאַנאָווער און בילדעט אַ דורכגאַנג אויף דער תּראָסטע גאַס. צו דעם צוועק וועט אָפּגעקויפט ווערן אַ שטיק פּלאַץ פון דעם גרינוואַרג-גאָרטן, וואָס געפינט זיך טאַקע לעבן דעם געסל.

אויך ווערט פאַרלענגערט די קוטקע גאַס, וועלכע איינינקט דעם מאַרק מיט דער בודקעוויטשאַ גאַס. די גאַס וועט פאַרלענגערט ווערן אַזוי ביז דעם וואַרשעווער שאָסיי, דורכן הויף פון ה' פרידמאַן.

מען קאָן שוין גיין אין שלאָס-פּאַרק

מיט צופרידנהייט טיילן מיר מיט דער יידישער באַפעלקערונג, אַז אַדאַנק דער אינטערווענץ און עפנטלעכער ווענדונג פונם „ביאַלער וואָכנבלאַט", איז שוין איצט דערלויבט געוואָרן פאַר אַלע אָן אויסנאַם איינצוניצן אַ פרייער איינטריט אינם שלאָס-פּאַרק אָן אַ שום אָפּצאָל. ס'וואָלט נאָך אָבער וווּנטשנסווערט געווען, אַז די שטאָט-פאַרוואַלטונג זאָל זיך באַמיען, אַז אין פּאַרק זאָלן זיך אויך געפינען כאָטש אַ פּאָר בענק צום זיצן.

מעסער-שטעכער

מאָנטאָג דעם 24-טן ד. ח. בעת אַ סכסוך פון אַ פּרנסה-ענין, איז ביים באַן אויסגעבראָכן אַ געשלעג צווישן די ביאַלער בעל-עגלה'ס, בעת וועלכן דער דער בעל-עגלה משה ראָטנבערג האָט „געאַרבעט" מיט אַ מעסער און שווער פאַרוווּנדעט די ביידע ברידער הערשל און שמואל ראָטנבערג, און אויך לייכט פאַרוווּנדעט דעם בעל-עגלה אהרן פּיסקעל. די פאַרוווּנדעטע איז געגעבן געוואָרן מעדיצינישע הילף אין יידישן שפּיטאָל. דעם שטעכער האָט מען גלייך אַרעסטירט.

אגב איז כדאי צו באַמערקן. דאָס דער שטעכער און די פאַרוווּנדעטע זענען נאָענטע קרובים.

זיך אָנגערופן אין די געשעפטן. איבערהויפּט האָט די געשעפטן געפירט זיין אשת חיל, די אשה חבר און בת תלמיד חכם, די צדיקת מלכה רייזל ע"ה, אַ טאָכטער פון ר' זיסקינד ז"ל.

ער אַליין איז געזעסן יומם ולילה און געלערנט און אויסער דעם, וואָס ער האָט אַנטייל גענומען אין אַ וויכטיקער שטאָט-אסיפה, ווו ער האָט פאַרנומען דעם אויבנאָן, האָט ער נישט מבטל תורה געווען. יאָ, ביי ר' נח ז"ל איז געווען תורה וגדולה במקום אחד.

נאָך דער פּטירה פון אַלטן היגן אב"ד ר' וואָלוויש ז"ל, ווען מ'האָט געוואָלט ר' נח'ן ז"ל אויפנעמען פאַר אַ רב אין ביאַלע, האָט ער זיך אָפּגעזאָגט, נישט געוואָלט מאַכן פון רבנות קיין פּרנסה. אויך זיינע מקורבים האָבן דערצו נישט דערלאָזט, האַלטנדיק, אַז ביאַלער רבנות איז צו קליין לפי כבודו.

נפטר געוואָרן איז ר' נח אין טיפן עלטער, עשי"ת תרע". צו דער לויה איז ספּעציעל געקומען זיין איידעם האדמו"ר שליט"א פון גער. קיין הספּד האָט מען נישט געמאַכט...

לעצטנס, זעענדיק ווער סוענען היינט די אסיפה-לייט ביי דער ביאַלער ובנות פּראַגע, ווער עס זענען די לויות-איינאָרדנער, און די לויה-מדרגות פון געוויינלעכע, מיטעלע און העכסטע מדרגה פון „מאָיע פּאָטשטעניע", מיט אַ הספּד – שווימט במילא אַריף אויפן זכּרון אַזעלכע יידן ווי ר' נח זצ"ל. פאַר זיין צייט האָבן די אסיפות אַנדערש אויסגעזען, לויות האָט מען נישט איינגעאָרדנט לויט באַפעלן פון אַ „בן יקיר"... און הספּדים זענען נישט נויטיק און נישט אַזוי ביליק געווען. די אמתע ערלעכע יידן, גאונים, עשירים און נדבנים האָט מען קיין הספּדים נישט געמאַכט...

גובל.

אַן אויפגעצוווּנגענער ענטפער

די פאַרוואַלטונג פון דער געוו. באַנק קופּיעצקי, אָדער ווי זיי שרייבן: באַנק קופּיעצקי אין ליקווידאַציע, האָט אונז צוגעשיקט אָפּצודרוקן אַן אויפקלערונג אין צוזאַמענהאַנג מיט אונזער נאָטיץ אין נומער פון 21-טן ד. ח.

מיר וואָלטן אפשר, ווען מען ווענדעט זיך אין רעדאַקציע מיט אַ ביטע מצד דער ליקווידאַציע-קאָמיסיע, געוועזן אָפּגעדרוקט די לאַנגע אויפקלערונג. אָבער די הערן „פאָדערן" זייער „רעכט" אַזש אויפן סמך פון פּרעסע-דעקרעט...

ווילן מיר זיי דעריבער „אויפקלערן", אַז 1) דער פּרעסע-דעקרעט הייסט נאָר דרוקן דאַן, ווען מען האָט צו טון מיט אַ הכחשה.

דאָ האָבן מיר אָבער נישט קיין הכחשה, ווייל אַלץ, וואָס מיר האָבן געשריבן ווערט אינם בריוו באַשטעטיקט, עס ווערט נאָר צוגעגעבן און אויסגעברייטערט. יאָ, איין הכחשה איז יאָ פאַראַן אין דער דערקלערונג, נעמלעך: עס איז געווען נישט אַ פאַרזאַמלונג פון די געוו. מיטגלידער פון דער געוו. באַנק קופּיעצקי נאָר אַ „אַלגעמיינע פאַרזאַמלונג פון די מיטגלידער פון דער קאָאָפּ. באַנק קופּיעצקי אין ליקווידאַציע". אפשר ווייסט ווער פון אייך דעם פּראַקטישן און לאָגישן אונטערשיד?

2) דער פּרעסע-דעקרעט זעט-פאָר, אַז פאַר אַ דערקלערונג, וועלכע איז אַנטשפּרעכנד לענגער ווי די נאָטיץ, דאַרף מען באַצאָלן.

אַלזאָ אויפן סוד פון דעקרעטן דרוקן מיר נישט, ווייל ס'קומט אייך נישט. אויב אָבער איר ווילט צין שום פּאַראַגראַפן ווענדן זיך צו אונז מיט דער פריינטלעכער ביטע אָפּצודרוקן אייער אויפקלערונג, וועלן מיר עס טון ביי דער ערשטער געלעגנהייט, ווייל דאָס וועט זיין אונזער מאָראַלישע פליכט.

ביי דער געלעגנהייט ווילן מיר מאַכן אויפמערקזאַם די פאַראינטערעסירטע פון דער געוו. באַנק קופּיעצקי, אַז אפילו פון מאָראַלישן שטאַנדפּונקט זענען מיר אויך נישט געווען צו שטאַרק געצוווּנגען אָפּצודרוקן די אויפקלערונג, ווייל זאָל מען זיך נאָר דערמאָנען דאָס „מעשהלע מיט אַ מאָראַל", וואָס מען האָט געשריבן אונטערן קעפּל „צוויי גבירים" אין נומער 3 פון „פּאָדלאַסיער לעבן" און בעיקר דעם זאַץ:

„אַזוי פון מויל צו מויל און מ'האָט אָנגעהויבן צו פאָדערן די געלטער ביז... ס'האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז נישט אַלע געלטער קאָן דער גביר איינמאָנען און במילא אויך נישט אויסצאָלן די בעלי-חובות אין שטעטל. אָנשטאָט צו בלייבן ביי איין גביר איז אין שטעטל צוגעקומען נאָך אַ באַנקראָט".

אודאי האָט די אויבן ציטירטע פּרעכטע ה ייט פון 3 יוני 1932 אַבסאָלוט נישט געשאַדט דער אַנטשפּרעכנדער באַנק, ווייל אַלץ איז געווען אַ ליגנט. אָבער ס'האָט געוויזן די „מאָראַל" פון שרייבער.

זאָל דאָס איצט ביי דער געלעגנהייט פון דער דערקלערונג דערמאָנט ווערן. דערביי באַטאָנען מיר נאָכאַמאָל, אַז אַ ביטע וועלן מיר אַנטקעגנקומען, אַ נישט-באַגרינדעטע און נישט-באַרעכטיקטע פאָדערונג – נישט.

ח. מ.

וועגן בענק איז גאַט

דער וויצע-בירגערמייסטער פון דער היגער שטאָט-פאַרוואַלטונג, ה' יוליאַן אַבראַמאָוויטש, האָט אין צוזאַמענהאַנג מיט אונזער פאָדערונג צו באַזאָרגן די שטאָט מיט בענק אויף אָפּצורוען זיך – דערקלערט פאַר אונזער פאָרשטייער פאָלגנדעס:

„קיין הילצערנע בענק האָט מען אין ביאַלע, צום באַדויערן, נישט געקאָנט אויפשטעלן, ווייל זיי וואָלטן, אָן צווייפל, גלייך צעגנבעט געוואָרן. דאָקעגן ווערן שוין אויסגעפאַרטיקט די קאָסטקעס צו תּאַפּלאַסטערן דעם מאַרק (פּלאַץ וואָלנאָשטשי). און דאַן וועלן געמאַכט ווערן בענק פון בעטאָן, מיט וועלכע די שטאָט וועט באַזאָרגט ווערן שוין אין אַ צוויי וואָכן אַרום. צו דער צייט וועט מען אויך פאַרענדיקן די אַרבעטן אַרום שטאָטישן גאָרטן און עפענען אים פאַר דער באַפעלקערונג. אויך די טראָטואַרן אין מאַרק אַרום די טראָטואַרן וועלן שוין בקרוב ווערן אויסגעפאַרטיקט".

צעשלאָגן אַ ייד

פאַרגאַנגענע וואָך האָט זיך דער ביאַלער איינוווינער ה' מענדל גאָלדשטיין (אַ ברודער פון ה' וואָלף גאָלדשטיין) פון וואַרשע געפונען אויף דער וואָליע.

אויפן וועג פון טאַרטאַק אין שטאָט אַריין זענען אים באַפאַלן נישט-אַנטדעקטע קריסטן און אים צעשלאָגן. עס איז כדאי אונטערצושטרייכן, אַז דער באַפאַלענער איז אַן עלטערער מענטש פון די 70 יאָר.

דער פיינלעכער איבערפאַל האָט געמאַכט אַ שלעכטן רושם אין שטאָט.

אַ יידישער זעלנער – אַ „גאָלדן הענטל"...

דער היגער סוחר משה פינקלשטיין פלעגט זייט אַ לענגערע צייט באַמערקן, אַז ביי אים אין געשעפט קומען פאָר סיסטעמאַטישע גנבות. סאיז אים שווער געווען צו דערגיין, וועמענס איידעלע מלאכה דאָס איז.

מאָנטאָג דעם 24-טן ד. ח. האָט ער באַמערקט, אַז אַ זעלנער פון היגן 34 פּולק, וואָס האָט אָפט באַזוכט זייער געשעפט, האָט געפּרוּווט אין גאַלאַנטעריע-געשעפט פון ה' שמואל זוסמאַן אויספירן אַ גנבה. מען האָט דאַן גלייך געמאָלדן די זשאַנדאַרמעריע, וועלכע האָט אים אַרעסטירט און דורכגעפירט אויפן אָרט אין גאַס אַ פּערזענלעכע רעוויזיע. מען האָט טאַקע ביים בעל-דבר געפונען עטלעכע אַרטיקלען סחורה אויך שוין פון ה' זוסמאַנס געשעפט. דער זעלבער זעלנער פלעגט אָפט באַזוכן דאָס געשעפט פון ה' פינקלשטיין און וואַרשיינלעך סיסטעמאַטיש באַגנבעט. אויפן צווייטן טאָג האָט מען דעם גאָלדענעם „בעל מלאכה" אָפּגעפירט קיין בריסק.

אגב, ווייזט אויס, אַז ער אַרבעט שוין אַ לענגערע צייט אין די ביאַלער געשעפטן אַלס גוטער „אָנגעשטעלטער"-ספּעציאַליסט...

מעלדונג

די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע מאַכט דערמיט אויפמערקזאַם אַלע אירע פריינט און סימפּאַטיקער, אַז היינט, פרייטאָג ביז 4 נ. מ. איז דער לעצטער טערמין אויסצוקויפן דעם שקל.

מיר רופן אַלע יידן אויסצונוצן די געציילטע שעהן און באַזאָרגן זיך מיט שטימרעכט צום 19-טן ציוניסטישן קאָנגרעס.

תקון-טעות

צוליב אַ פערזען איז אויף 3-טע זייט אין באַריכט פון מיטינג אַרויסגעפאַלן דער נאָמען פון האַנטווערקער פאָרשטייער ה' חנינא קאַשעמאַכער, וואָס מיר בעטערן דאַמיט אויס.

Wydawca: Zarząd Org Sjonistycznej w Białej-Podl. Druk „Express", Biała-Podl. Redaktor: Chaim D. Miodek.